Тема броја

РУСИЈА И СРБИЈА НА РАСКРШЋУ МИЛЕНИЈУМА

Нова геополитичка реалност

Већ седам година Русија има једну од две највеће стопе раста на свету и џиновским корацима ступа путем велике консолидације. Њен повратак на сцену великих сила је несумњив. Хронично кашњење и наставак тешких грешака у процени од стране српске политичке елите довео је до тога да се Србија до скора понашала као да је Берлински зид срушен тек јутрос. Околности ће Србију натерати, чак и ако неко то овде не буде схватао или желео, да стратешко преусмеравање ка Русији предузме без оклевања

Пише: Данило Тврдишић

У анализи новијих историјских и актуелних геополитичких, економских и духовних прилика и односа између Србије и Русије може се јасно и недвосмислено уочити да ту доминира принцип такозваних спојених судова. Кад је Русија била јака и моћна, и Србија

је била. Кад је Русија била слаба, и Србија је била слаба или је није ни било. Овом приликом није ми жеља да улазим у даље историјске потврде ове тезе, већ да укажем на њен актуелни контекст, посебно у последњих двадесетак година.

Русија је са правом названа, крајем осамдесетих и током деведесетих година прошлога века, новим „болесником на Босфору". То је био болесник са најгором дијагнозом. Већ за живота спремали су му ковчег сачињен од кредита ММФ-а и Светске банке и „пријатељске помоћи" транснационалног мегакапитала. Навешћу само два примера која довољно илустративно говоре о том деструктивном процесу. Године 1995. године продате су две државне нафтне компаније („Сибњет", који је откупио Борис Березовски, и „Јукос", који је откупио Михаил Ходоровски) по продајној цени од 259 милиона долара, док је тржишна вредност процењена на 35 милијарди долара! Однос од 14:1 говори о непостојању државотворно одговорне стратегије приватизације и економске политике тога раздобља у Русији.

По неким грубим проценама, у златним данима за пљачкање природних богатстава Русије, дакле, само током осмогодишњег режима Бориса Николајевича Јељцина, преко 500 милијарди руске активе „побрано" је на разноразне начине и отишло на запад, што легално, што тајно. Дакле, у том периоду, после пада Берлинског зида, започело је растакање Русије у свим аспектима њене државотворности (војно-безбедносно, економско, политичко), односно започео је домино ефекат дезинтеграције и урушавања државног и националног суверенитета Русије. Он се манифестовао кроз неколико паралелних деструктивних процеса од којих ћу набројати најважније:

- територијална дезинтеграција,

- ратови у Чеченији (први и други),

- неспособна и трома политичка елита,

- економски суноврат и дивља приватизација у корист западних експонената у Русији,

- вршљање финансијских олигарха инструисаних од стране Запада,

- велике терористичке акције усмерене против обичног руског народа,

- организовани криминал чији су краци допирали до самог врха државног апарата.

РУСКИ ВЕЛИКИ ПРЕОКРЕТ

Да би се одсликало комплетно стање руске привреде и друштва на крају прошлог века, били би потребни читави томови књига и анализа. Међутим, и обичном лаику је било јасно да је стање у Русији тих година било на ивици националне катастрофе и потпуног државног краха. У тим и таквим историјским околностима многи (поготово „пријатељи" на западу и њихови послушници у Русији) били су убеђени да је „рањеном медведу" куцнуо последњи час. Стрвинари најразличитијих врста почели су да се окупљају око рањеног руског „медведа". Чак и у самој Русији готово нико озбиљан није веровао у чудо. Свако ко би се усудио да озбиљно говори о могућности опоравка био би етикетиран као непоправљиви идеалиста без осећаја за реалност. А ко би се усудио да у такво чудо чврсто и безрезервно верује био би сврстан у ред оних којима је место у психијатријским установама, а не у озбиљним политичким анализама и предвиђањима...

А управо се чудо десило. Русија је почела да васкрсава из пепела. Из најдубље тмине (1999. је била вероватно најтежа година за Русију у новијој историји) почели су да се помаљају стидљиви зраци сунца. Промењена је, без велике буке и помпе, из основа политичка клима Русије. Нова руска власт је ударила снажне и здраве темеље и на унутрашњем и на спољнополитичком плану. Руска економија је добила снажан замајац кроз повећање производње, девизних резерви, остваривање значајног спољнотрговинског суфицита, запошљавања, повећања извоза, раста бруто друштвеног производа, војска је почела да показује значајније знаке опоравка, извршен је одлучан

обрачун са криминалом који је претио да подрије саме темеље државе.

Пример „МИГ”-а је довољно илустративан у контексту војно економске ревитализације Русије и добар показатељ дешавања у том правцу на ширем руском плану. Наиме, овај руски произвођач авиона је 1999. године био на коленима, производња је стала, а зараде нису исплаћиване осам месеци. Следеће године, уз интервенцију државног врха, опоравак „МИГ”-а је био невероватан. Не само да је покренута производња и почела исплата плата, већ је и зарада „МИГ”-а скочила десет пута. Све то за нешто више од годину дана.

Посебно и рекао бих почасно место у руској обнови заузима духовна обнова, односно васкрс вере у Русији. То је посебна тема којој ваља посветити посебну пажњу. Овом приликом ваља истаћи да је та духовна обнова која се данас одвија била, и да данас јесте, неопходан предуслов економске, војне, државотворне и сваке друге обнове. Кућа се од темеља гради, а не од крова. Тај темељ је свакако препознат као систем вредности који нуди вера православна са целокупним својим духовним благом и Истином коју собом носи. Том систему вредности се Руси данас масовно враћају као свом изгубљеном закону живота, односно као свом аутентичном архетипу.

СРПСКИ ПРЕОКРЕТ, АЛИ НА ГОРЕ

Србија је, са друге стране, имала веома мучних двадесетак последњих година. Деведесете у Русији и Србији доста су биле сличне у многим аспектима. Рат у непосредном окружењу, губљење вековних српских територија, губљење националног самопоуздања и поноса, велики број избеглица услед етничког чишћења у Хрватској и БиХ, економска деструкција латиноамеричког типа, са инфлацијом дотад незабележеном у историји (врхунац је био 1993), криминал и корупција у највишим структурама власти, политичка нестабилност, ескалација сукоба на Косову и Метохији, бомбардовање од стране 19 земаља НАТО пакта... Све су то околности у којима је Србија дочекала нови миленијум.

А онда је дошла октобарска револуција године 2000. Многи су били пуни оптимизма и вере да се спрема „српски преображај”, веровало се да долази време националног опоравка и буђења, једног великог и свеобухватног препорода. Међутим, то се није десило. Чак је дошло и до регресије у одређеним областима, као што је то сектор одбране. Наиме, окупација КиМ је легализована и извршене су припреме за издвајање тог вековног дела територије Србије из њеног састава, десио се егзодус косметских Срба и то пред очима међународних снага. Затим се 2006. године десио распад државне заједнице Србије и Црне Горе, отварају се нова жаришта и прети се даљим територијалним комадањем и дробљењем (Рашка, Војводина).

У исто време, наставља се притисак на Србију од стране Запада кроз широки спектар условљавања везаних за Хашки трибунал и економску помоћ (која, узгред речено, никад није дошла ни приближно у обиму у коме је обећавано, а и оно што је дошло упућивано је у секторе које је одабирао западни поверилац), затим је извршена приватизација по мери оне у Русији, која је имала за резултат девастирање и осиромашење државне имовине и стандарда грађана Србије. У корпус политичких ломова у Србији у првој деценији XXI века спадају свакако убиство премијера Зорана Ђинђића, хапшење и слање у Хаг бившег председника Слободана Милошевића и његова смрт у хашком заточеништву, предаја Хагу Војислава Шешеља, лов на „хашке бегунце” Радована Караџића и Ратка Младића и неограничена условљавања и притисци везана за ову двојицу вођа босанских Срба. Укратко, национална и државотворна ерозија се није зауставила у новом миленијуму, као што је то био случај са Русијом, већ се, напротив, у многим областима продубила.

Поставља се питање зашто принцип „спојених судова” у друштвеном развоју Русије и Србије који је готово увек карактерисао њихов историјски ход није профункционисао у првој декади XXI века? Русија је, како је указано, кренула путем опоравка и брзог успона, док је Србија наставила да стагнира, а у многим областима и да назадује. Русија је окончала период распарчавања и дезинтеграције и кренула у интеграционе процесе, док Србија, на жалост, није.

КАКО ЈЕ ОМАНУО ЗАКОН СПОЈЕНИХ СУДОВА

Има више разлога таквом дисконтинуитету у историјском развоју Русије и Србије. То су разлози унутрашње и спољашње природе. Од унутрашњих разлога (дакле, са српске стране) као најважнији ваља издвојити октобарску револуцију 2000. у Србији, финансирану из фондова обавештајних служби и влада са Запада. О томе постоји много доказног материјала првог реда. Дакле, реч је о изузетно јаком притиску са запада, чија је претходница била агресија НАТО пакта 1995. и 1999. године. На тај начин је створен *de facto*
дужничко-поверилачки однос тадашњих (а и садашњих) владајућих структура у Србији према западним менторима.

Међутим, време је показало, да је та револуција имала превисоку цену. Такав један дужничко-поверилачки однос се испољио у многим сферама друштва и негативним тенденцијама, почевши од једностраног одабира западних земаља као „стратешких савезника", преко фаворизовања западних улагања, још јачег стезања омче око врата Србије кроз дужничко ропство наметнуто од стране Међународног монетарног фонда, Светске банке и западног транснационалног капитала. Однос налогодавца и послушника посебно очигледно се испољио кроз „добровољно" урушавање војно-безбедносних структура Србије. Такво циљано разбијање одбрамбене способности Србије је добило своја еуфемистичка имена: „реформа војске", „цивилна контрола" и сл.
Дужничко-поверилачки процес је довршен потпуном медијском затвореношћу за руску опцију у Србији која, узгред речено, без обзира на то, има највише упоришта у обичном народу.

Са руске стране, разлози оваквог дисконтинуитета у међусобним односима и остваривања изразито неповољног спољнополитичког и унутрашњег сценарија по Србију леже у чињеници да су се кључни догађаји у Србији (бомбардовање и октобарска револуција) одиграли када је Русија била у сваком смислу на коленима (1999) и током прве године руског полета (2000), што је имало за последицу невољно (мада не и потпуно, а засигурно не и дефинитивно) препуштање Србије западној интересној сфери.

Дакле, у потпуно погрешној спољној политици на ширем плану (услед губљења већег дела државног суверенитета прихватањем петооктобарског дужничко-поверилачког најамног односа српске политичке елите) и самоубилачком прихватању „добронамерних" препорука „међународне заједнице" на унутрашњем плану, уз слабу Русију на спољном плану, треба тражити основне узроке „историјског кашњења" и незаустављања деструктивних процеса и државотворног, економског, националног и сваког другог посртања Србије у првој декади XXI века. То су, дакле, главни разлози зашто принцип „спојених судова" који је карактерисао Србију и Русију у њиховом историјском ходу није

још увек профункционисао. Али, сматрамо да није неосновано веровати да хоће у блиској будућности, јер сви предуслови за то постоје.

Ти предуслови на ширем плану су, између осталих, драстично промењене међународне геополитичке прилике. Русија је стала на своје ноге у сваком смислу. Са друге стране, САД су прошле свој зенит, што данас покушавају да надоместе офанзивном војном и економском политиком. Међутим, потпуно је очигледно да време ради за Русију. Русија данас, у том смислу, Србији поново пружа своју братску руку, искрено, нелицемерно и недвосмислено. То није она иста рука која се због потпуног економског и државотворног краха крајем деведесетих година прошлога века готово самртнички згрчила, док је Србија остала да се дави у живом блату евро-америчких усрећитеља и њихових милосрдних бомби.

КЉУЧ ВЕЛИКОГ УБРЗАЊА

А Србија? Србија је вратила Западу свој „данак у крви". Србија је вратила дуг Западу са затезном каматом у територијама, у харању дивљег капитала неконтролисано увеженог са Запада, у приватизацији по калупима западних ментора, у националном понижењу и претњи новим комадањима Србије. Српски дуг према Западу је, дакле, дефинитивно измирен. У том смислу, српска политичка елита морала би озбиљније да схвати и прихвати промењену геополитичку реалност, а не да се понаша као да је Берлински зид јуче срушен. Она мора одлучније да окрене свој поглед ка Русији и да у том правцу предузме јасне кораке.

То подразумева укидање свих баријера за руске инвестиције у Србији, преусмеравање економских веза ка руским тржиштима са којима има обостране компаративне предности, јачање стратешких војних, политичких, културних и других веза, на обострану корист. Таква промена спољнополитичког и стратешког курса није питање само боље или лошије спољнополитичке стратегије и перспективе, већ је то, дугорочно посматрано, питање опстанка за Србију. Дакле, једна таква нова (стара)

спољнополитичка концепција и оријентација није резултат неког недосањаног руског романтичарског заноса, већ „последњи воз за Владивосток” на спољнополитичком плану, уколико Србија жели да сачува постојећу територијалну целовитост и државни суверенитет.

За Русију, пак, био би то важан корак у поновном добијању старог и искреног савезника и пријатеља на Балкану који би био поуздан гарант остварења виталних руских интереса на овом подручју. Ти руски интереси су, кроз верске, културне, историјске и економске везе, дубоко и нераскидиво испреплетани са српским виталним националним интересима.

Сазрело је, дакле, време да се заустави политика штапа и шаргарепе и несхватљивог мазохизма у српској спољнополитичкој оријентацији (под условом да је она постојала у неком организованом виду, а не као скуп наложених услова које српска страна мора беспоговорно извршити). Ту политику је такође карактерисао снисходљив однос према Западу и то највише, што је парадокс, после трагичног искуства бомбардовања, уз истовремено оштар критички однос према Русији, са друге стране. При томе, од силне „разочараности” и „огорчења” према Русији која нас је „пустила низ воду”, потпуно је „заборављена” и „превиђена” неоспорна чињеница да Русија у том периоду није била способна ни саму себе да одбрани. О томе најбоље сведочи њен пораз од чеченских бандита у првом чеченском рату и готово потпуни економски и политички слом тога времена. Можемо, дакле, прихватити тезу да је Русија издала Србију на концу XX века, ако пре тога прихватимо чињеницу да је пре Србије Русија издала — саму себе.

Чињеница је да данас долази до одређених позитивних помака и сигнала у спољнополитичкој оријентацији и из Русије и из Србије. Међутим, тај процес мора брже да иде, јер нема више времена за чекање уколико се жели да Русија и Србија опет буду стожери заједничког друштвеног, економског, духовног и сваког другог напретка и препорода. Србија на Балкану, Русија у свету. У том смислу, за крај бих цитирао једну стару српску изреку која каже „Бог на небу, Русија на земљи”. Ту изреку су неки неолиберални мислиоци допунили фразом да је „Бог превише високо, а Русија превише далеко”. А ми додајемо: нити је Бог толико високо, јер је Он у срцу сваког који у Њега верује, нити је Русија тако далеко, јер је она обећани „трећи Рим”, стожер духовне и сваке друге обнове у кога такође верујемо. **<**

(Саопштење са стручног скупа о руско-српским односима, у оквиру „Дана Русије на Универзитету у Београду”, Београд, 23–25. априла 2007)